

Изази сваког другог петка у мјесецу

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 2-40 на по године К 1-20 на четврт год. К — 60
За друге земље: на годину 4 круне. Поједини бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута увршћују, рачунају се јефтине.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 8. Писма се шаљу на уредништво „Српско Коло народног листа“. Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло“ (д.-д.)

Уређује: Уредништво „Н. Србобрана“

Српском Колу.¹

Мото: »Хајд' у коло кој' за коло,
»А тво није нек не иде«.
Срп. нар. пјесма.

Српско се Коло у Загребу хвата,
У њега зове сваког Срба брата.
Па ако сви се ухватимо сложено,
Све ће нам бити учинити можно.
Јер слогом расту и малене ствари,
Стара је ријеч, остала од стари'.
Па кад нас буде у Колу што више,
Српско ће Коло слогом да мирише.
И да моћ њену уздиже и хвали:
И свако нек знаде да и народ мали
Слогом велике постизава ствари.
Прошлост је наша била некад славна,
А то се знаде веће из одавна.
С неслоге своје изгубисмо много.
А сада кад се дочепамо Кола,
Биће нам дика и поучна школа,
Која нас учи шта је мета права:
Да само слога Србина спасава.
Јер сложна браћа нове граде дворе,
Несложна опет и старе оборе.
Па хајде у Коло Србине брата,
Нек клетва опет не пане на те.
Старо и младо нек у Коло хита,
Прошлост, будућност из њег ће да чита.
Па нек нам срећно и напредно буде,
Бог сложне воли и награди људе!

Пиперци, (Босна) 9./X. 1903.

Б. Свиглџ.

Колико нас је Срба.

Обећали смо говорити, колико нас Срба има свега на броју у четир државе: Аустро-Угарској, Турској, Црној Гори и Србији. Обећали смо, па ћемо овим чланком и да искупимо реч.

Почећемо с Далмацијом. Краљевина Далмација чини по праву једну целину с краљевином Хрватском и Славонијом, па зато се говори и пише: краљевине Далмација, Хрватска и Славонија, а сабор у Загребу зове се сабор краљевина

¹) Доносимо ову поздравну пјесму нашега пријатеља. Ми иначе нећемо доносити умјетничких пјесама осим само народних. Ову доносимо зато, што је у њој истакнута вриједност и потреба народног листа.

Далмације, Хрватске и Славоније. Али оно, што је по праву, није заиста у ствари, јер краљевина Далмација није још здружена с краљевином Хрватском и Славонијом. Исто као што још до пре двадесет и две године није био велик део војничке крајине здружен с краљевином Хрватском и Славонијом, тако није краљевина Далмација ни данас. Она спада и данас под Аустрију. У Далмацији живи око шест стотина хиљада (600.000) душа, од којих има преко сто хиљада Срба православне вере, остало су Хрвати католици и унијати и нешто Талијана. Али у Далмацији има леп број и Срба римокатоличке вере, и то: у Дубровнику, Боци Которској, у околини Спљета, Книна, Скрадина, Врлике и Бенковца.

У Хрватској и Славонији има свега два милијуна четир сто и шеснаест хиљада (2,416.000) душа, од ових су шест стотина и шеснаест хиљада Срби православне вере. Срба има дакле нешто више од четвртине свега становништва. Чеха и Словака, Словенаца, Маџара, Нијемаца (њих највише) нешто Талијана, Малоруса, Цигана има око двјеста педесет хиљада, остало су преко један милијун и по Хрвати. Хрвати и Срби говоре једним језиком и они су као две гране једнога стабла.

У Угарској, поглавито у јужним крајевима њезиним, има свега четир сто четрдесет хиљада православних Срба, а осим тога има католика Срба и Хрвата, који се зову и Буњевци, Шокци, Бошњаци, Крашовани до сто осам хиљада.

У Босни и Херцеговини, којима управља Аустро-Угарска, има свега око један милијун и пет сто хиљада становника (1,590.000), од ових су шест сто седамдесет и три хиљаде Срби православне вере, пет сто педесет хиљада исламске (муслиманске), око три сто тридесет хиљада католичке су вере.

У Старој Србији (која се зове званично козовски вилајет), у Маћедонији (битољском и солунском вилајету), и нешто у скадарском вилајету (северни део Арбаније) живе Срби. Колико их има свега, не зна се тачно, јер Турци нису до данас имали званичног пописа. Може се рачунати да ту има Срба око један милијун душа.

У Србији, слободној српској краљевини, има два и по милијуна становника, који су сви Срби

Чувајте и остављајте сваки број овога листа, јер ће вам требати и послије, да га читате.

осим нешто преко двеста хиљада Румуна, Јевреја и Цигана.

У Црној Гори, српској кнежевини, има око триста хиљада становника. Сви су Срби осим неколико хиљада Арбанаса.

Срба има дакле преко шест милијуна. Кад би сви Срби били скупа, то би била лепа држава, која би могла напредовати као мало која. Разлике су у говору код Срба мале и незнатне, у ношњи има већ према крајевима, у којима живе, више разлике, а друкчије је Србин Црногорац, што и Херцеговац, Херцеговац, што и Босанац, Босанац исто што и Србијанац, и Хрваћанин што и Сремац, Бачванин исто што и Банаћанин. Ми

Српска породица из Босне.

ћемо доносити слике Срба из различитих крајева, да се тако на слици упознамо и видимо и поздравимо у овом нашем „Српском Колу“. У овом броју доносимо Србе из Босне.

Смрт мајке Југовића.

(Из Хрватске).

Бога моли Југовића мајка,
Да јој Бог да очи соколове
И бијела крила лабудова,
Да одлети на Косово равно,
И да види девет Југовића
И десетог стар-Југа Богдана.
Што молила Бога, домолила;
Бог јој дао очи соколове
И бијела крила лабудова.

Она лети на Косово равно,
Мртвих нађе девет Југовића
И десетог стар-Југа Богдана.
И више њих девет бојних копља,
На копљима девет соколова.
Око копља девет добрих коња,
А пред њима девет љутих лава.
Тад завришта девет добрих коња,
И залаја девет љутих лава,
А закликта девет соколова.
И ту мајка тврда срца била,
Да од срца сузе не пустила,
Већ узима девет добрих коња,
И узима девет љутих лава,
И узима девет соколова,
Пак се врати двору бијеломе.

Далеко је снахе угледале,
Мало ближе пред њу ишетале,
Закукало девет удовица,
Заплакало девет сиротица,
Завриштало девет добрих коња,
Залајало девет љутих лава,
Закликтало девет соколова.
И ту мајка тврда срца била,
Да од срца сузе не пустила.

Кад је било ноћи у по ноћи,
Ал' завришта Дамјанов¹ зеленко;
Пита мајка Дамјанове Љубе:
„Снахо моја, љубо Дамјанова,
„Што нам вршти Дамјанов зеленко?
„Ал' је гладан шенице бјелице,
„Али жедан воде са Звечана?“
Проговара љуба Дамјанова:
„Свекрвице, мајко Дамјанова,
„Нит' је гладан шенице бјелице,
„Нити жедан воде са Звечана,
„Већ је њега Дамјан научио,
„До по ноћи ситну зоб зобати,
„Од по ноћи на друм путовати:
„Па он жали свога господара,
„Што га није на себи донио!“
И ту мајка тврда срца била,
Да од срца сузе не пустила.

Кад у јутру данак освануо,
Али лете два врана гаврана,
Крвава им крила до рамена.
На кљунове б'јела пјена тргла;
Они носе руку од јунака,
И на руци бурма позлаћена,
Бацају је у криоце мајци.
Узе руку Југовића мајка,
Окретала, превртала с њоме,
Па дозива Љубу Дамјанову:
„Снахо моја, љубо Дамјанова,
„Би л' познала, чија ј' ово рука?“
Проговара љуба Дамјанова:

¹ Дамјан се иначе зове у pjesмама Бошко Југовић.

„Свекрвице, мајко Дамјанова,
„Ово ј' рука нашега Дамјана,
„Јера бурму ја познајем, мајко,
„Бурма са мном на вјенчању била“.

Узе мајка руку Дамјанову,
Окретала, превртала с њоме,
Пак је руци тихо бесједила:
„Моја руко, зелена јабуко,
„Гдје си расла, гдје л' си устргнута!
„А расла си на криоцу моме,
„Устргнута на Косову равном!“
Надула се Југовића мајка
Надула се па се и распала.¹

Ко прави законе и правицу у наше вријеме.

Све се ми тужимо, како закони нису добри, па нас убијају. Тужи се свако, а богме највише човјек ратар. А има право. За њега, који не учи школа и који не иде много по туђем свијету треба се закон на боље побринути. А то баш није. Зато се ратар тужи увијек на законе и правице.

И би рекао ко то слуша: Е баш зло раде они који праве законе и правицу, што заборавише на ратара, па се овако мучи. То су баш душмани његови.

Тако би рекао онај, ко не зна, шта је у том криво. Али онај, ко зна, шта је ту криво, казао би: Ох, ко им је крив, што се туже. Закони су у њиховим рукама, па ако не ваљају, сами су криви, што не направе бољих.

Ето, браћо, то је оно чудо. Народ у наше вријеме прави законе, па опет му баш никако нису у вољи.

Ви ћете се смијати и крстом крстити, кад ја кажем, да ви законе правите. Какви ми, жалосна нам душа, рећи ћете. Да их ми правимо друкчије би било. Зар ми ратари да правимо законе, над којима свака шуша хоће да се истреса и да нам заповиједа.

Али нека се не смије нико, јер ће му бити мрско, кад послѣ види да ја имам право.

Некада је један човјек правио законе. То је био владар у земљи (краљ или цар, како гдје). Што је он хтио, то је био закон или још боље каже се: царска воља била је закон. Али су људи видјели да то није добро, јер може онај један бити будала, луд, покварен рђав човјек, па може свашта починити. Зато се стадоше отимати и бога ми начинише, да више владар у земљи не може све и сва, што хоће радити, па ни за-

коне правити. Под законима живе милијуни људи, па је право, да се и њихова ријеч чује, кад се закони праве. Ако начине рђаве законе, неће барем моћи другог кривити и тужити се на њега. Тако је дошло до тога, да народ себи законе прави. То је оно, што је одмах у почетку споменуто, али ви свеједно не вјерујете. Чујте зато даље.

Народ се не може сав састати, ни у какву послу, па ни законе не може правити сав. Јер ко би милијуне људи скупио на једно мјесто. Па да се и скупе, не би се могли договорити, јер како би се чула ријеч у таквој рпи. А онда још нешто. Сваки није ни толико паметан, да зна законе састављати. Није то као маљем ударити или пером загрепти. Треба ту памети.

Зато су људи одредили овако: Кад се сви људи у једној држави не могу састати и договорити, онда нека у сваком крају или котару изабере народ једног, који ће у име тога народа имати ријеч, кад се закони праве. Таквијех људи, које народ бира, да у име њега законе праве, који дакле народ заступају, нема у свакој држави једнако, негдје их има више, а негдје мање. Кад се сви ти заступници састану на оно мјесто, гдје се закони праве, зове се та њихова скупштина *сабор*, а кућа у којој се они састају, зове се *саборница*. Тај сабор прави законе и правицу.

Тако је у свој нашој држави: Аустро-Угарској, па и у овој краљевини: Хрватској и Славонији. У краљевини Хрватској и Славонији има у сабору осамдесет и осам (88) заступника који праве законе. Народ бира сваке пете године те заступнике. Сваке пете године распусти се сабор, одреде се нови избори и опет се бирају заступници или посланици. И тако је увијек.

Сад, какве заступнике народ изабере, такви ће му бити и закони, тако ће му и бити. Ако изабере добре, биће и закони добри, ако рђаве биће и закони рђави и народу зло и наопако.

То је све у народној руци, јер заступници су само слуге народне, које народ бира, да законе праве, а ако не ваљају, може им народ и одузети ту част.

Ето дакле, сад реците; је ли истина, да народ прави законе.

Неко ће рећи можда: свеједно не прави народ закона већ заступници. Али ја му нећу остати дужан одговора. Кад се дружина у једној кући договори, да би требало купити коње или волове, она одреди једног да то уради, јер сви не могу ићи. Сад ако он добро уради и купи добре коње, биће и дружина задовољна. Ако дружина изабере кога лудог и суманутог или неваљалог, није он крив, ако зло уради, већ дружина. Она га је одредила, па нека и трпи.

Тако је то. Дакле не прави више закона ни цар, ни краљ, ни бан. Законе прави сабор, кога народ бира сваке пете године. Краљ само потпи-

¹ Има људи, који од жалости плачу, а има их опет, који трпе и сузе не пуне. Учени људи кажу да је људима лакше, кад плачу, па да им је плач чак и здрав, јер се гоје, али зато опет она жалост, кад човјек не плаче, убија здравље. Тако је и Југовића мајка трпјела и трпјела, док није свиснула од јада. Ето, видиш, како народ сам дође на исто, на што и учени људи.

сује, као и други чиновник, оно што сабор одреди, а влада мора то, што сабор одреди, извршити.

Дакле, народе, отвори очи, кад бираш заступнике, који у сабору праве законе, јер нико ти није крив, ако изабереш рђаве, ненародне људе, па се станеш тужити на рђаве законе.

Написао Адам.

Ако требаш зајма на земљу, дижи га из српских народних црквених фондова.

Многи је од вас већ чуо, шта су то народно-црквени фондови. То је укратко речено наше народно-црквено имање, одакле ми подмирујемо своје потребе за српску школу и цркву, баш као што се из сваког кућнег имања, господарства, подмирују различите кућне потребе. Како наши народно-црквени фондови имају доста залишна новца, то управа тијех народних фондова настоји да га даде на интерес да не лежи бадава. Саборски Одбор, у Сремским Карловцима (то јест девет људи које је народно-црквени Сабор изабрао), који управља тијем нашим фондовима позива све Србе, који требају зајма, да позајмљују новац од наших фондова. Па како ти наши фондови дају новац, питаћеш нас? На хипотеку, брате. Што је опет хипотека, — рећи ћеш даље. Ево што је! Сваки је од вас већ посуђивао новаца. Неки ти дају новаца, па му плаћаш само камату, док не исплатиш главнице. Но неки опет хоће да се осигурају, па веле: Добро, даћу ти новаца, али дај ми што у залог, да сам сигурац, да ћеш ми вратити мој новац. Ако му не вратиш посуђена новца, он се намири из залота. Залог тај може бити жито, комад одијела, даске, благо или друга каква ствар, коју можеш преносити с једног мјеста на друго, дакле свака покретна ствар и така залог зове се покретни или *ручни залог*. Ручни се зове зато јер га можеш руком донијети. Заложити се може и кућа и земља. То се не може преносити ни кретати. Кућа и земља су непокретне ствари. Када се дакле заложити кућа или земља, то је непокретни залог или *ампотека*. Онај, који ти даде новаца на земљу, укњижи тај твој дуг у фунтовници на твоју земљу. Народни наши фондови дају у зајам на хипотеку најмање 400 круна па на више уз шест од сто, па да се укњижи на првом мјесту на твоју земљу. Ко хоће зајма, напише кратку молбу, у којој се каже, колики се зајам хоће. Молба се пошље Саборском Одбору у Сремске Карловце као управи српских народно-црквених фондова. Уз молбу се метне фунтовни извод и катастарски (посједни) лист оне земље, на коју хоћеш да узмеш зајам. Ако се нуди кућа, дода се молби још потврда опћинског поглаварства, колика се кућарина плаћа од те куће. Кад Саборски Одбор одобри зајам, пошље ти упуту шта све треба да урадиш, а онда се добије новац код Народних Фондова у Сремским Карловцима, ко дође по њега, ко је дакле изблиза, а ко је издале, пошље му се поштом то без икаква одбитка; не одбијају се дакле камате, као што је то код банака, које дају новаца на земљу. Те се банке зову хипотекарне банке. Зајмови, које они дају зову се зајмови на заложнице (амортизација; амортизирати значи отплаћивати главницу и камате). Кад дигнеш, рецимо, 1000 круна на амортизацију код такве банке, не добијеш на руку свијех 1000 круна, него само 950 остало ти одмах остави унапријед за камате и провизију. Истина код ових зајмова је пет (5) и пет и по (5¹/₂) од стотине, али шта је? Те камате плаћају се од све главнице коју си посудио, докле имаш и потуре дуга, а код народних фондова камате су

све мање, чим отплатиш што од главнице. Код народних фондова отплаћујеш главницу по вољи, како ти је најзгодније и колико можеш и причекају те и за камате за по или чак и за годину дана, ако не можеш да платиш због неродице или каквих различитих породичних неприлика као због болести, удадбе, женидбе и тако даље. Код зајма међутијем на амортизацију мора дужник осим камата да плати и три од сто (3%) пристојбе, (таксе) када се хоће да исплати дуг мимо уговореног рока. Тога нема код наших фондова.

Ко хоће дакле повољна већета зајма на земљу, који му треба за његово господарство, да прикупи још земље, купи волове, коње или што друго, чим ће унаприједити своје господарство, нека замоли за зајам управу српских народно-црквених фондова и заклада у Карловцима, а адресирај овако:

Саборском Одбору у Сремске Карловце.

<p>СРБИ ТЕЖАЦИ!</p> <p>Шаљите добру, здраву и паметну дјецу на корисне занате</p>	<p>Оснивајте Српске ратарске (земљорадничке) задруге</p>
<p>СРБИ ТЕЖАЦИ!</p>	<p>Нупујте и читајте „Привредник“ лист Главног Савеза Српских Ратарских (Земљорадничких) Задруга у Загребу.</p>

Мртав новац.

Нећу се преварити, а нећу, бога ми, ни претерати, ако кажем да је Чича-Митар најчеститији домаћин у моме месту. Све је његово одвојило, да му је некако и живинче, боже ме прости, паметније него у другог, јер га лепо пази и тимари и лепо поступа с њиме.

Имао је два сина и ћер, имело јој се Мара, честито чељаде и скромно. Било јој тако око шеснаест година; тек се почела девојчити.

Некако после кукуружње бербе, спомену Чича-Митрова домаћица о вечери:

„Па, старешина, наша Мара, к’о што и сам видиш, није већ више дете. Девојчи се, иде у коло, па требало би јој везати дукате. Носе и друге девојке, и много сиромашније. Има која иде у надницу, па везала по два три мала дуката; а наша је Мара газдачка ћи“.

Чича-Митар не рече ништа, него натовари троја кола цакова пуних кукуруза и однесе у варош. Које за добивен новац, а које за онај што га је већ имао, купи ћери дукате. Мара дође у коло са три низа сеферина.

Разборит човек, а учинио којешта!

Нађем га у ратарској задрузи и кажем: „Ти, Чича-Митре, веза Мари дукате?“

„Јесам, вала Богу“.

„А зашто си то учинио?“

„Како зашто, бог с тобом господине! Моја је Мара већ девојка, уза то газдачка ћи, па да не понесе дукате. Носе и друге, и горе од ње. Како ће наћи добру прилику, ако не виде да носи тџала? И мати јој донела је мени две иљаде ворината, а ја мојој ћери да не могу везати ни пет стотина о врат. Бог с тобом, човече, знаш ли шта диваниш?“

Знам Чича-Митре шта диваним; него слушај ти мене. Шта кошта код нас ланац добре земље?“

„Па како који, и како ди. Код нас на прилику, кошта триста ворината.“

„Ето, видиш, реци сада по души, шта више вреди, или да си за тих шест стотина купио два ланца земље или тих 20—30 сеферина.“

„Што ће мени земља, ја имам, 'вала богу, земље и сувише, а дукати су девојачко, па нек' јој је!“

„Знам, човече божји, разумиј ме. Шта је од веће користи или земља или тај *мртав новац*, што виси о врату. Па не само да не доноси ништа, него још је изгубио од своје вредности, чим си га дао пробушити.“

„Оно имаш право, земља доноси неку 'асну, а дукати су, добро диваниш, мртав новац, али опет кад му је то ника мода, па и други носе, није моја ћи сама.“

„Остави то што и други носе. Оћеш ли ти, рецимо, учинити све што и други чине, ма знао да то није добро?“

„Нећу, и нед'о бог!“

„Ето видиш. Сад, на прилику, ти знаш, да два ланца земље за пет до шест година, рецимо док се твоја Мара не уда, могу себе подвостручити, ако их паметно, као што те упућују у задрузи, обрађујеш. И твоја Мара има о узаји онда иљаду воринти. А свако ће знати да ћи Чича-Митрова има тџала, на јој ти не мораш вешати к'о неки цимер на врат. Злату ће се кујундија наћи. Твоја је ћи, баш к'о и мати јој, честито чељаде, чисменка, вредна, здрава, па ће наћи себи прилику. Зар није тако?“

„Добро кажеш; али свет ће рећи да сам цимрија, тврдичим од своје ћери.“

„Пусти свет нек дивани шта 'оће, ти му уста не запуши. А ако ти ко рекне у очи, а ти му врати: „Нећу да ми лежи мртав новац, оћу да га промећем. Купио сам ћери два ланца земље, а купићу још, а ви радите како знате, ако мислите да је ово лудо, што ја чиним.“

Чича-Митар је за Марине сеферине купио земље. А кад се Мара удавала, за честита момка, однела је своје мужу пет ланца земље и стону краву — све од оних њених сеферина. Чича-Митар ме зато звао у сватове.

Срем.

— чев.

Шта нам пишу из народа.

Ми ћемо доносити све оно, што нам пишу људи из народа. Тако ће се моћи разговарати Србин Сремац са Хрваћанином, Херцеговац са Црногорцем. И народни листови код других народа раде тако, па је добро и за нас. Све ћемо доносити, добро и зло народно, али никако нећемо свађе којекакве и грдње, јер то не спада у овај народни лист.

Уредништво „Српског Кола“.

Равни Банат. (*Морамо ли се селити у Америку?*)

Ево да напишем и ја коју из нашег равног Баната, да знају браћа, како и по овим крајевима српски свет живи.

Обрасмо кукурузе, обрасмо оно мало винограда, што нам филоксера није потаманила, те сад још да посејемо пшеницу, па ће онда бити го ови сви пољски послови. Још траје по мало рада, али за то ми већ почесмо да се искупљамо на разговор, као што то сваке јесени почнемо и преко зиме наставимо — све до пролећа.

Прошле недеље први пут се искуписмо у већем броју под прозорима деда Дамјана Продановог. Ту има два грдна дебла од дуда, што их још његов деда садио, па ето, прошло и њихово време те их извадише. Једно дебло је уза зид пружено испод прозора а друго преко пута од њега. Ту се искупи цео наш крај, па се поређамо сви један према другом, те ти се ту онда отвори читава скупштина. Још вазда њих, који немају места, стоје у наоколо а по неки који има опаклију, опружи се у њој у јарку, које код нас свака кућа има, па и он слуша.

Разговарамо се ми ту о свему и свачему. Ево да вам приповедим шта смо се разговарали последње недеље. Ту је било цело наше друштво са деда-Дамјаном на челу, па је ту још био Реца Пољаков, који је баш пре три дана дошао из Америке. Тај Реца је млађи човек, око 35 година, а све увек се вадио за паметног. Он све најбоље зна. Тако је он све хвалио нама и ту Америку, док није на полетку натентао њих неколико да иду тамо с њиме. Сад је дошао натраг. Можете, дакле, мислити како се све слегло око њега да чује како је у том страховитом далеком свету.

Реца је приповедао све од аз до ижице како се кренуо, како се патио до мора а тек како док је преко мора прелазио. Дванаест дана само је воду пио и тек по неки залагај окусио да не умре од глади. Не би му било жао баш и да умре, али кад помисли да га сахране у мору а њему се све нешто кожа јежила. Никад море није ни видео па сад ту да му буде гроб! Па тек кад је прешао, како се у Америци патио! Вазда дана прођоше, а он никако посла да добије. Једва, на послетку, доби посао, али какав? Србина, пошто већином није више школа учио а не зна ни језика, међу оно да ради што је најтеже и што сви мађују. Вукао је и додавао неку тешку гвожђушину, па поћу све јауче, тако га све кости боле. Прилично плаћају, истина, али да две голине то узастопце ради, сатарио би се за сва времена. Па онда сваки час видиш: оном машина откинула руку, оном ногу. Оног тамо опет притиснуо какав терет — аратос ти Америке и кад је помислио на њу! Па онда, радници туђини само онда не ће напакостити нашим људима кад не могу. Ради по неки бедник као марвинче, а тек у једаред удари га какво парче гвожђа, па сам не зна ни ко га је ни откуд бадио. Па тек једаред какву је грозу видео? Иде један сиромашак радник испод оних фабричких справа грдосија а над њим грдне кљеште носе веома велик комад гвожђа да га предаду даље да се ради. Шта је било и како је било, тек

доста да из тих великих кљешта испаде то грдно гвожђе па удари тог сирмаха. Није јадник имао кад ни да пише. Сав би спљескан. Али и горих чуда сам се наслушао. Кад фабрика по неког богаља мора да плаћа, а овда онда тек чвјеш: нестало тога и тога јадника. Где је, шта је с њим? Чујеш само шушкање: бацили га у пећ да га фабрика не мора издржавати. Вазда људи нестаје у Америци а нико не зна ни где су ни шта је с њима.

Тако сам ја све то гледао и ужасне муке мучио, док ми са свим не зацрне пред очима. Та не ћу ти више остати тамо, па макар после код куће земљу јео. Као да ми се тада први пут сунце родило, тако ми је било кад сам добио новце од куће да се натраг вратим. И вратио сам се ево, али сам шћердао равно шест стотина круна. А колико би још њих дошло натраг, само да има ко да им новаца пошље. Ја сам много бадио у натраг своју кућу, што сам тумарао, али ћу и да се латим сад другчије рада да надокнадим то.

Реца нам је све по реду приповедао, а ми смо сви слушали и сваки је имао по што шта да запита. Реца је на свашта умео да одговори, сваком да докаже.

Али ако хоће човек да је паметан — у једном ће Реца — треба и да сами увидимо: зашто управо ми да напуштамо наше куће и села наша? Та ми и овде можемо лепо живети и напредовати. Само треба да радимо, радимо и опет радимо. Него ми овде једва што радимо осим оно мало пољске радње, па да богме да онда и немамо. У Америци знамо да радимо, хоћемо кости да положимо; немаш свеца, немаш недеље, а овде ти само примезгујемо око посла. Нити нам ваља стока, нити нам је њива урађена као што треба, нити нам жене раде десети део што би могле. ни деца која су за посао, па откуд онда, врага, да имамо!? Ваља да нам падне!

А чујте како је у Америци. Тамо раде људи, раде жене, раде деца. Ради ватра, ради вода, ради ваздух, коњ ради, крава ради, магарац ради — све ради. Само један не ради — рече у шали неки наш човек, кад се у Америци разговарасмо о том. А ко то? — запитасмо. Свињче, одговори исти, Свињче само живи овде као свахија. Добро га хране и негују, а не мора ништа да ради. Још је додао у шали: у Америци је најбоље бити свинче, само да није тог врашког касапљења и надевања кобасица. Овим свинчета тамо заиста све ради. За то и имају.

Добро, добро, али шта да радимо? — запиташе у један мах њих више.

Шта?! Још питате! Рекао сам вам већ једаред, па ено погледајте само како вам изгледју коњи, како краве, како њива, како кућа, како башта. Има, брате, у кога је све то лепо, и тај и не мисли да се сели у Америку, али има, богме, у кога — а таквих је много више — не знаш је ли му гори коњ или крава или кућа или све друго. Па сме ли се тај тужити?

Хоћете ли да живите боље и лакше, прво све код куће и у кући удесите да вам ваља. Нека ти свако слободно сме погледати кућу, стоку, њиву, врт. Нека је све лепо, све уредно, све честито урађено и уређено. А још оно даље шта да радите, и то ћу вам рећи врло у кратко и ево добро ме чујте и утубите:

Сви, сви који сте ради добру и свом и своје деце; сви који желите да будете напредни, виђени и да лакше живите; сви који не ћете да се дате у трулеж и пропаст: сви држите се прво поштења и сваке домаћинске честитости, па *прчи писмо нека вам је свима, да се упишете у земљорадничку задругу*. Тамо се онда владајте као што правила пишу, па да вас види Бог. Шта све и како још треба и друго да радите — све ће вам то казати задруга, она ће вас у свему упутити, поучити, унапредити, чувати као најбоља мати децу своју.

Ја сам вам браћо прошао много света напатио сам

се и намучио као мој нико, и после толико искуства и муке добро чујте и упамтите тај мој најискренији братски савет. Ја вам сад кажем и увек ћу казати: *нема боље Америке од наших земљорадничких задруга и ко се упише у задругу, тај не треба ни да мисли на сеобу у Америку. Задруга боље спасава него сва Америка.*

Мирољуб.

Шта се збива у нас и у свијету.

Скупштина српске народне самосталне странке. Српски се народ у Хрватској и Славонији тргао из оне поспаности и мртвила, у које је некривњом својом запао. Људи, који су ради добру и срећи народној, почели су у договору с народом сазивати скупштине, на којима онда просто народно, лако и разумљиво говоре и тумаче своје народу, шта треба да радимо као Срби и чланови државе, па да нам буде боље.

Прва таква скупштина била је у Глини (Хрватској) прије четрнаест дана, 18. (31.) октобра. На скупштину је дошло преко петнаест стотина Срба, и ако је било кишовито вријеме. С народом је дошло и четрнаест честитих српских свештеника, а из Загреба је дошао тамо уредник „Новог Србобрана“, уредник „Српског Колоа“ и десеторица Срба ђака, који уче велике школе у Загребу. Скупштину је отворио трговац глински Димитрије Давидовић, предсједавао је парох из Дубице Михаило Опачић, а управу српске самосталне странке заступао је парох Родољуб Пајић, који је поздравео српски народ икупљен у срцу Баније. Пријатељи народни, рекао је парох Пајић, окупљени у редовима српске самосталне странке, видјели су, да није доста писати по новинама господи него да треба капут и гуњац, господина и сељака, саставити и сложити у заједничком политичком и просвјетном раду. Зато су и покренули новине за народ „Српско Коло“, а осим тога су одлучили, да зају у сам народ, да сазивају скупштине и зборове и уче народ, која су му права и дужности.

Послије Пајића говорио је парох Нинко Седлар, који је тумачио народу, како је српска црква још и дан данашњи подређена и нема оних права, које има римокатоличка, али је данас, рече Седлар, већ вријеме, да извојујемо равноправност својој српској православној цркви.

Затим је говорио такођер уредник „Новог Србобрана“ Светозар Прибићевић, који је тумачио народу, како име српско није равноправно с хрватским, како српском народу не даду слободну употребу српске народне заставе, и како ћирилица, наше словенско писмо, није равноправно с латинским писмом. Говорио је, како влада у Хрватској и Славонији не води рачуна о народним потребама, није народна, а сва се крупна и ситна господа чиновничка намећу за праве господаре народне. Томе је крива влада, против ње се морамо борити. Али уз кривњу владе има доста и кривње народне. Народ се не умије сљужити ни с оним правима, која му закони, и онаки какви су, дају, а народ би морао знати, да у држави има два величајства: краљ и народ. Народ сам прави себи законе, јер он бира заступнике, па ако изабере добре заступнике имаће и добре законе и добру владу. Народ не смије продавати своје најсветије право, право избора, а ако то чини, не смије се тужити на рђаве законе. Код нас господа народни заступници долазе међу народ само сваке пете године, а не распитују се никад за народне тегобе и невоље. Па тако ради и заступник глински који је за народ глуп, нијем и слијеп. Такове људе не смије народ слати у сабор, јер мора имати увијек на уму, да је сам господар своје судбине.

Говорник је даље говорио о праву гласа. Од народа бира од стотине један, али тако не смије да буде, јер није

право. Српска самостална странка тражи, да сваки одрастао човјек има право гласа, јер су сви људи једнаки.

Послије њега говорио је народу уредник „Српског Кола“ Буда Будисављевић, који је народу тумачио како Маџари с нашим новцем господаре и како наш народ и наша држава Хрватска и Славонија због тога пуно страдају. Говорио им је, како милијуни нашега новца годишње пропадају, јер наш народ сноси многе терете, које по праву не би смио сносити, а од наших прихода опет узимају Маџари милијуне, који би нама крипадали. Колика је та неправда најбоље се види из рачуна по коме ми данас имамо за своје потребе у Хрватској и Славонији око осам милијуна форинти, а по праву би требали да имамо двадесет и три милијуна. Добијамо, дакле за своје потребе петнаест милијуна форината мање, него што би морали добијати. Да народу буде боље, треба да шаље праве народне људе. А како од стотине, а у сиромашним крајевима и од три сто људи има један право гласа, то мора народ гледати, да и ти ријетки изборници даду свој глас само правом народном човјеку, који ће се бринути за народне потребе и који неће дати, да се овако наша отаџбина упропаштају.

Сви су ови говори били одушевљено дочекани од народа, који их је слушао с највећом пажњом.

Затим је скупштина донијела одлуке, којима се тражи равноправност српског имена с хрватским, источно православне цркве с римокатоличком, ћирилице с латиницом, слободна употреба српске заставе, опће тајно изборно право, слобода штампе, неограничено право састајања и удруживања и потпуна финансијска самосталност Хрватске и Славоније.

Народне скупштине. Вриједни Срби из Пакраца и околине, чланови српске самосталне странке, одлучили су да у недјељу 2. (15.) новембра одрже народну скупштину, на којој ће се расправљати као и на глинској скупштини о потребама и захтјевима српскога народа у Хрватској и Славонији, и о невољама, које тару народ и отаџбину нашу. Како чујемо, на скупштини ће доћи доста српског свијета, јер народ жели да чује како ће својим невољама лијека наћи.

Исто тако одлучено је прије недјељу дана на састанку пријатеља српске самосталне странке у Вуковару, да се сазове јавна народна скупштина у Осијеку, у понедјељак дана 10. (23.) новембра.

Поздрављамо од срца нашу браћу на овом народном послу. Дај Боже, донио овај рад користи и српском народу и отаџбини нашој!

Одбрана народног говора у Далмацији. У Далмацији је досад код власти био званичан језик талијански. По мигу из Беча хтио је намјесник барун Хандл у Задру, који стоји на челу грађанске далматинске управе, истиснути талијански језик, а увући њемачки. Али су скочили на ноге и Срби и Хрвати и Талијани, народни заступници, па су сви одбили у сабору предлог Хандлов и неће да чују за њемачки језик. Срби и Хрвати заједнички траже, да буде у управи српски и хрватски језик, јер у Далмацији осим нешто Талијана живе само Срби и Хрвати, а исто су тако ријешили, ако Талијани што траже или моле талијански, да им се у том језику и одговара. Ово је саввим право и тако мора да буде. Послије двадесет и пет година нашли су се Срби и Хрвати опет скупа, да одбране своју земљу и народ од њемачке навале. И Хрвати и Срби жестоко су нападали у земаљском сабору у Задру Аустрију и Нијемце као старе непријатеље, који иду против народа нашег. Намјесник Хандл казао је, да ће за два мјесеца одговорити, шта мисли радити, то јест док добије савјет из Беча. И из овога се види, да нашем народу не жели добро ни Нијемац у Бечу, као ни Маџар у Пешти. Тако је било од вајкада, па то треба увијек имати на уму.

Ново министарство у Угарској Нову владу у Пешти последије Куна Хедерварског саставио је гроф Стеван Тиса.

Обећао је Маџарима дати права у војсци, али њима је све то мало, па траже више, а краљ не да. Зато су у сабору у Пешти и опет устали против владе Тисине маџарски посланици, који су били и против пређашње владе. Министар предсједник Тиса гледаће да се одржи на влади по што по то, па ће као што се држи распустити сабор и одредити нове изборе. Срби, који живу у Угарској, немају се чему надати ни од нове владе, јер су све владе у Угарској маџарске, па раде и против Срба и Хрвата и Словака и Румуна. Зато се ови морају бранити. Румуни су одлучили, да у сабор бирају одседе само своје народне људе, који ће их у сабору бранити. А шта раде Срби? Они, на жалост, сами бирају Маџаре, да их ови боље притисну.

Нови управник Босне и Херцеговине. Из Беча стиже глас, да ће за кратко вријеме нови управник Босне и Херцеговине барун Бурјан оставити своје мјесто и постати угарски министар код краљеве личности (тако се зове тај министар), а на његово мјесто да ће доћи за управника Босне и Херцеговине гроф Кун Хедерварски. Српски народ у Босни и Херцеговини чекају нова тешка времена, јер гроф Кун као бан у Хрватској и Славонији имао је прилике кроз двадесет година да позна наш народ и прилике. Он је човјек који угушје слободу, све обећања, али никад не учини ништа, не држи ријечи, штурује и изиграва једне против других. Ако дође дакле за новог управника, радиће то и у Босни и Херцеговини с нашим народом.

Из Старе Србије и Маџедоније не стижу добри гласови. Уплеле се стране државе, па оне хоће да тобоже уведу ред и олакшају живот нашој браћи. Русија и наша држава Аустро-Угарска предлагале некакве промјене да се учине на корист раје у Старој Србији и Маџедонији. Турска влада у Цариграду увијек је обећавала, али није ништа урадила. Недавно су Аустро-Угарска и Русија тражиле опет да у Старој Србији и Маџедонији управља као валија (намјесник), Хришћанин, и да буде чиновника хришћана са стране. Турска се влада дуго ломила, па прије неки дан одговорила, да то не може учинити, јер није потребно. Биће добро, каже, онако, како она сама уради. Кад би великим државама било стало до добра народног, они би тражили, да у тим земљама Турска постави за управитеље Србе и Бугаре, јер су то земље у којима живе Срби и Бугари. А овако велике државе хоће своју корист, своје људе, а наша браћа љуто пиште и страдају. И све ће тако бити, док се не сложи Србија, Бугарска и Црна Гора те не учине краја.

Како Руси управљају туђим земљама и народима. Прије три године ушла је Русија у земљу Манџурију да њоме управља. Када пријеђеш сву Русију, а из Русије уђеш у Азију, у њезин горњи дио, по имену Сибирију, која је такођер Русијина земља, доћи ћеш до те земље Манџурије, којом сад Руси владају и која је већа него сва наша царевина. Па шта мислите, како Руси раде? Они нигдје не намијештају у звања (уреди) својих људи, него пуштају да тамошњи домаћи синови остају у звањима. Ови се између себе најбоље разумију и знају што народу треба, па је народ задовољан и са својим чиновницима и с Русима. Енглези су велики непријатељи Русије, па хоће да побуне свијет у Манџурији против Руса. Но њима је под Русима добро, па их свијет не слуша. Русија је тамо направила жељезницу и подигла велику банку, па тако помаже тај народ. Осим тога руски су инжињери претражили Манџурију и нашли различите племените руде па се сад копа, и тако народ и ту зарађује. Кад Русија за тај народ тако ради, не помаже Енглеској сва њезина вика. Народу је добро и народ је задовољан, јер му Руси не дирају ни у његову вјеру, ни у његов језик. Велика Русија добро зна, како је сваком своје мило и драго, па том народу пушта да сам собом управља, а она пази на ред. Кад се тако

праведно ради, лако је владати народима. Народ се овда не ће морати тужити ни на што. Тако би дакле требали да поступају сви прави господари са својим народима као Руси с народом у Манџурији ако неће да их народ протјера.

Различите вијести.

Племенито дело. Сваке школске године, када дођу од куће ђаци, који уче у великим градовима велике школе, одреде они једно вече за састанак, да виде један другог и да познаду своје младе другове, који први пут дођу у велику школу. Они онда поздраве говором један другог, лепо се разговарају, распитују и за свог српског сељака, како живи у којем крају. Мило им је, кад чују добре гласове, а жао им је и боли их, кад чују, да је нашем сељаку тешко. Тако су се и ове године пре недељу дана састали у Загребу наши српски ђаци, који уче велику школу, видели су се, познали су се и разговарали се о много чему. Кад је дошла реч о народном листу, а они одмах између себе сакупише новаца за четир Српска Кола и одредише да се лист шаље годину дана на четир Србина ратара, који би радо читали а не могу држати ни народног листа, јер су сиротиња па немају откуда. И тако су се споразумели, да се једно „Српско Коло“ шаље у турску царевину, у Стару Србију, једно у Херцеговину, а једно у Далмацију, и једно у Црну Гору. Ето видите, тако се наши млади људи, српска деца одавде брину и за сиромашне сељаке, за своју браћу по другим крајевима и земљама. Али су они још обећали, кад се и други пут нађу на каквом збору свом или договору, да ће скупити опет новаца, па да се лист шаље и коме нашем сиромашном сељаку, у нашим крајевима, који не би могао сам држати. Рекли су, да ће тако радити, и кад дођу о празницима кући, међу својим пријатељима и познаницима. То је леп пример и хвала нашој омладини, која води бригу о своме брату, српскоме сељаку.

Помор у Лици. Има већ десетак мјесеци, како у личко-крбавској жупанији јако помире народ. Сваког мјесеца помире више вијета него што се роди живе дјеце. Особито помире много дјеце испод седам година. Ово је велико зло, а оно долази највише отуда, што се не пазити на чистоћу, што се дијете мало кад људски опере, што се никад честито не извјетри соба, у којој се станује, и што се дјеца даје рђаво скувана храпа. Свака честита мати мора на ово пазити, јер ако овако потраје, онда зло и напачко.

Својим читаоцима.

Јављамо својим читаоцима да ћемо за који дан поново дати штампати први број „Српског Кола“. И ако нас то стоји скупо, одлучили смо ипак учинити, јер нам се јављају нови претплатници. Молимо зато, да нам се јави картом, ко-

лико треба ко још првога броја, а тако исто молимо, сваког родољубног Србина и Српкињу, да се заузму за наш лист код својих пријатеља и познаника. Све ћемо учинити да лист буде што бољи, нећемо жалити ни труда ни муке, али зато се мора овај јевтини народни лист помоћи, да зађе у што више српских кућа по свима крајевима.

Ми примамо и огласе уз јевтину цијену, а како се лист чита по широком Српству, добро ће доћи онима, који огласују, а и нама, јер ћемо моћи листу давати прилоге, да буде што обилатији.

РАЈА С. ПОПОВИЋ

Будимпешта — Београд

— IX., Lónya utca 11. —

Комисионарска радња за све артикле, а поглавито за говеда, свиње, овце, воће, живину, јаја, поврће, жито, суву шљиву, пекмез, кожу, вуну и друге земљорадничке производе. Врши набавке свих машина, пољопривредних справа и других фабричких производа. На свима пештанским пијацама сталне продавнице. Са свима светским пијацама сталне везе. Услуга солидна и тачна. Провизја умерена. Сви извештаји и обавештења бесплатно. Разашле недељне - - - пијачне извештаје о свима артиклима - - -

602.1—5

Творница покућства
атеље за декорације

Ђожић и Мецигз, Осек

Главно стовариште: Осек, горњи град
Филијале: Н. Сад, Винковци, Вировитица

ПОКУЋСТВО

за једноставно кућанство, за потпуну женидбену опрему, за хотеле, интернате, семинаре, летниковце и званија, као и - - тапетирање свих врсти просторија. - -

Велики избор

Тепиха, завеса, чаршава, жељезног намештаја, линолеума, огледала, слина, светих икона и нолица за децу

Познато као најсолидније, услед тога
- - - најјевтиније набавно врело. - - -

Тачна и брза послуга

Ценик и тачно састављен прорачун са унутрим нацртима шаљу се на захтевање поштом бесплатно.

601.1—5